ВИХОВНА РОБОТА

Хто відповідає за безпеку дітей у закладі освіти: обов’язки адміністрації, учителів, класних керівників, вихователів і чергових педагогів

Захарчук Валентина · 18.11.2026

Безпека дитини під час перебування в закладі освіти — не формальність, не додаткове доручення адміністрації та не особиста проблема окремого вчителя. Це спільна відповідальність, чітко визначена законодавством України, яка передбачає конкретні обов’язки керівника закладу, педагогічних працівників та інших осіб, залучених до освітнього процесу.

Батьки довіряють закладу освіти найдорожче — життя, здоров’я та добробут своїх дітей. Від моменту приходу дитини до школи чи дитячого садка і до завершення її перебування в закладі питання безпеки повинно залишатися одним із головних організаційних пріоритетів.

Водночас у практиці роботи закладів освіти нерідко виникають непорозуміння: хто відповідає за учнів під час перерви, чи повинен класний керівник постійно

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050

контролювати дітей, хто має стежити за порядком у коридорах, чи несе вихователь відповідальність за дитину під час прогулянки, а також хто повинен діяти, якщо учень отримав травму.

Особливо гостро ці питання постають після нещасних випадків, коли виникає потреба встановити обставини події та визначити, чи були належним чином виконані посадові обов’язки працівників.

Щоб уникнути необґрунтованого перекладання відповідальності, необхідно розуміти: безпека дітей у закладі освіти — це система, у якій кожен учасник має визначені функції, повноваження та межі відповідальності.

1. Законодавчі підстави відповідальності за безпеку учнів і вихованців

Обов’язок закладу освіти забезпечувати безпечні умови перебування дітей передбачений низкою нормативно-правових актів.

Основними документами, які регулюють це питання, є:

1. **Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.** Визначає права здобувачів освіти, обов’язки педагогічних працівників і повноваження керівника закладу щодо створення безпечного освітнього середовища.
2. **Закон України «Про дошкільну освіту» від 06.06.2024 № 3788-IX.** Регулює гарантії безпеки, охорони здоров’я та догляду за вихованцями, а також обов’язки педагогічних працівників і керівника закладу дошкільної освіти.
3. **Наказ МОН України від 26.12.2017 № 1669** «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти».
4. **Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII.** Встановлює загальні вимоги до організації охорони праці та обов’язки роботодавця.
5. **Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI.** Регламентує організацію цивільного захисту, підготовку до надзвичайних ситуацій та забезпечення відповідних заходів безпеки.
6. **Наказ МОН України від 16.05.2019 № 659** «Про затвердження Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися із здобувачами освіти під час освітнього процесу».
7. **Наказ МВС України від 30.12.2014 № 1417** «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні».
8. **Наказ МОЗ України від 25.09.2020 № 2205** «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти».
9. **Постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2025 № 1513** «Про затвердження Порядку реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми».

history-teacher.com

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050

Ці документи формують нормативну основу для організації безпечного освітнього середовища. Водночас конкретний розподіл обов’язків між працівниками визначається також статутом закладу, правилами внутрішнього трудового розпорядку, посадовими інструкціями, наказами керівника та затвердженими графіками чергувань.

Особливе значення має наказ МОН № 1669. Саме він безпосередньо визначає систему організації роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу і встановлює обов’язки керівників, посадових осіб та педагогічних працівників.

Важливо! Наказ МОН № 1669 замінив попереднє Положення, затверджене наказом МОН № 563 від 01.08.2001. Тому посилатися на наказ № 563 як на чинну нормативну підставу організації роботи з безпеки життєдіяльності не можна.

2. Відповідальність адміністрації закладу освіти: хто організовує систему безпеки?

Першочергову організаційну відповідальність за створення безпечних умов освітнього процесу несе керівник закладу освіти.

Це принципове положення. Безпека дітей не може залежати виключно від особистої уважності вчителів або вихователів. Керівник повинен організувати роботу так, щоб у закладі функціонувала цілісна система запобігання травматизму, контролю за дотриманням правил безпеки та реагування на небезпечні ситуації.

Відповідно до розділу IV Положення, затвердженого наказом МОН № 1669, керівник закладу освіти:

1. Забезпечує створення безпечних умов освітнього процесу.

Директор зобов’язаний організувати діяльність закладу відповідно до вимог законодавства з охорони праці та безпеки життєдіяльності. Не допускається проведення освітнього процесу за наявності небезпечних умов, які можуть загрожувати життю та здоров’ю учасників освітнього процесу.

2. Організовує систему управління охороною праці та безпекою життєдіяльності.

Керівник визначає відповідальних осіб, розподіляє функціональні обов’язки, забезпечує функціонування відповідної системи управління. У межах установлених законодавством вимог організовує роботу служби охорони праці або призначає відповідальну особу.

3. Призначає відповідальних за безпеку в структурних підрозділах і приміщеннях.

Наказом визначаються особи, відповідальні за стан охорони праці та безпеки життєдіяльності в навчальних кабінетах, лабораторіях, майстернях, спортивних залах

history-teacher.com

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050

та інших приміщеннях.

4. Затверджує посадові інструкції працівників.

Посадові інструкції повинні містити обов’язковий блок питань з охорони праці та безпеки життєдіяльності. Це дає змогу чітко визначити, хто і за що відповідає під час виконання професійних обов’язків.

5. Організовує перевірку технічного стану приміщень та обладнання.

Перед початком навчального року, а також періодично протягом року керівник забезпечує оцінювання технічного стану обладнання й устаткування навчальних приміщень.

Необхідно своєчасно виявляти несправності електромережі, меблів, спортивного інвентарю, ігрового обладнання, сходів, огорож, дверей, вікон та інших об’єктів, які можуть становити небезпеку для дітей.

6. Забезпечує проведення інструктажів та навчання.

Керівник організовує навчання працівників, контроль за проведенням інструктажів з охорони праці й безпеки життєдіяльності, перевірку відповідних знань у встановленому порядку.

7. Організовує профілактичну роботу.

До обов’язків керівника належать планування заходів із запобігання травматизму, контроль за дотриманням правил безпеки, аналіз причин нещасних випадків та вжиття заходів для недопущення подібних ситуацій.

8. Забезпечує готовність до надзвичайних ситуацій.

Керівник організовує заходи цивільного захисту, забезпечує належну підготовку працівників до дій у разі пожежі, повітряної тривоги та інших надзвичайних ситуацій, визначає порядок евакуації й укриття дітей.

9. Забезпечує належне розслідування нещасних випадків.

У разі травмування здобувача освіти керівник повинен організувати реагування відповідно до вимог наказу МОН № 659, забезпечити необхідне повідомлення, створення комісії та проведення розслідування у встановленому порядку.

Отже, директор не може обмежитися виданням наказу про відповідальність учителів за життя і здоров’я дітей. Його завдання — створити умови, за яких ці обов’язки можуть бути належним чином виконані.

Які питання адміністрація повинна врегулювати локальними документами?

Для реального функціонування системи безпеки в закладі мають бути визначені:

history-teacher.com

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050

- порядок приймання дітей та організації їх перебування в закладі;
- розподіл обов’язків між адміністрацією, педагогами та іншими працівниками;
- графік чергування педагогічних працівників;
- порядок контролю за поведінкою учнів під час перерв;
- відповідальні за безпеку в навчальних кабінетах, спортивному залі, їдальні, на подвір’ї та інших територіях;
- порядок супроводу дітей під час екскурсій, прогулянок, масових заходів і виходу за межі закладу;
- правила дій у разі травмування дитини або раптового погіршення її самопочуття;
- алгоритми дій під час повітряної тривоги, пожежі та інших небезпечних ситуацій;
- порядок передавання дітей батькам або іншим законним представникам у дошкільному підрозділі.

Відсутність чіткого розподілу обов’язків створює ситуацію, коли кожен працівник вважає, що за безпеку дітей відповідає хтось інший.

3. Обов’язки педагогічних працівників: відповідальність під час освітнього процесу

Пункт 6 розділу IV Положення, затвердженого наказом МОН № 1669, прямо визначає, що викладач, учитель, класовод, класний керівник і вихователь є відповідальними за збереження життя і здоров’я здобувачів освіти під час освітнього процесу.

Це положення поширюється на педагогічних працівників у межах виконання ними професійних обов’язків.

Основні обов’язки педагога:

1. Організовувати безпечний освітній процес.

Учитель повинен планувати та проводити заняття з урахуванням віку дітей, особливостей навчальної діяльності, стану обладнання, приміщення та можливих ризиків.

Наприклад, під час уроків фізичної культури, трудового навчання, технологій, природничих дисциплін потрібно враховувати специфіку використання обладнання, інструментів, спортивного інвентарю та реактивів.

2. Навчати дітей правилам безпечної поведінки.

Педагог не лише повідомляє правила, а й організовує їх засвоєння та дотримання. Діти повинні розуміти, як поводитися в навчальному кабінеті, коридорі, на сходах, спортивному майданчику, під час екскурсій і масових заходів.

3. Проводити інструктажі з безпеки життєдіяльності.

Відповідно до наказу МОН № 1669, передбачено вступний, первинний, позаплановий

history-teacher.com

та цільовий інструктажі.

Вступний інструктаж проводиться на початку навчального року. Первинний, позаплановий і цільовий — у передбачених Положенням випадках, зокрема перед відповідними видами діяльності та заходами.

Проведення інструктажів повинно бути належним чином зареєстроване у відповідних журналах.

4. Здійснювати належний нагляд за дітьми під час занять.

Педагог повинен організувати роботу так, щоб не залишати дітей без належного нагляду, своєчасно реагувати на небезпечну поведінку, не допускати використання несправного обладнання та порушення правил безпеки.

5. Реагувати на небезпечні ситуації.

Якщо педагог помітив конфлікт, небезпечну гру, несправність обладнання, погіршення самопочуття дитини або іншу загрозу, він повинен вжити доступних заходів для припинення небезпеки та повідомити адміністрацію відповідно до встановленого порядку.

6. Надавати допомогу в межах своєї підготовки та компетенції.

У разі травмування дитини педагог повинен негайно організувати виклик екстреної медичної допомоги за необхідності, повідомити адміністрацію та діяти відповідно до алгоритмів реагування, затверджених у закладі.

7. Повідомляти про випадки насильства та жорстокого поводження.

Педагогічний працівник зобов’язаний не замовчувати факти насильства, цькування, жорстокого поводження або загрози життю та здоров’ю дитини, а діяти відповідно до законодавства та внутрішнього порядку реагування.

Важливо розуміти: відповідальність учителя не закінчується лише проведенням уроку. Водночас її обсяг визначається фактичними обставинами, посадовими обов’язками, організацією освітнього процесу та дорученими функціями.

4. Класний керівник: за що саме він відповідає?

Класний керівник має особливе місце в системі безпеки закладу загальної середньої освіти, адже він здійснює виховну роботу, координує взаємодію з учнями та батьками, організовує профілактичну діяльність.

Проте необхідно розмежовувати його функції та функції вчителів-предметників, чергових педагогів і адміністрації.

Відповідно до наказу МОН № 1669 класний керівник:

- відповідає за збереження життя і здоров’я учнів під час організованого ним освітнього процесу;

history-teacher.com

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050

- організовує вивчення учнями правил безпечної поведінки;
- проводить вступний інструктаж з безпеки життєдіяльності на початку навчального року;
- організовує проведення інших передбачених інструктажів у межах своєї компетенції;
- контролює належне оформлення відповідних записів;
- проводить профілактичні бесіди з питань особистої безпеки;
- взаємодіє з батьками щодо поведінки учнів, виявлених ризиків та випадків порушення правил безпеки;
- інформує адміністрацію про обставини, які можуть становити загрозу життю та здоров’ю дітей.

Особливо важливо підкреслити: **класний керівник не є автоматично відповідальним за кожну подію, яка відбувається з учнем протягом усього навчального дня.**

Наприклад, якщо учень отримав травму під час уроку математики, відповідальність за організацію безпечного проведення цього заняття насамперед стосується вчителя, який його проводив. Якщо випадок стався під час організованої перерви на території чергування, потрібно з’ясувати обов’язки чергового педагога та організацію чергування.

Якщо ж нещасний випадок стався під час заходу, організованого класним керівником, його дії оцінюватимуть з урахуванням покладених на нього обов’язків та конкретних обставин.

Таким чином, класний керівник відповідає за ті напрями роботи, які належать до його професійних функцій, а не за безперервний персональний нагляд за учнями в усіх приміщеннях закладу.

5. Вихователь дошкільного підрозділу: відповідальність за життя, здоров’я та догляд за дітьми

У дошкільному підрозділі питання безпеки має особливе значення, оскільки діти молодшого віку ще не здатні самостійно повною мірою оцінювати ризики та забезпечувати власну безпеку.

Саме тому на вихователя покладаються не лише освітні, а й безпосередні обов’язки щодо організації догляду та нагляду за вихованцями.

Відповідно до статті 19 Закону України «Про дошкільну освіту» кожному вихованцю гарантуються безпека, догляд, психолого-педагогічний супровід, а за потреби — домедична допомога.

history-teacher.com

Стаття 21 цього Закону визначає обов’язки педагогічних працівників дошкільної освіти. Зокрема, вони повинні дбати про фізичне і психічне здоров’я вихованців та в межах посадових обов’язків брати участь у створенні безпечного, здорового й інклюзивного освітнього середовища.

Основні обов’язки вихователя:

1. Приймати дітей та організовувати їх безпечне перебування в групі.

Вихователь повинен дотримуватися встановленого порядку приймання дітей, звертати увагу на їхній стан, особливості самопочуття та повідомлення батьків.

2. Забезпечувати постійний належний нагляд за вихованцями.

Це передбачає контроль за перебуванням дітей у груповому приміщенні, роздягальні, спальній кімнаті, санітарних приміщеннях, на майданчику та під час прогулянок.

3. Організовувати безпечні ігри та заняття.

Вихователь повинен добирати обладнання й матеріали відповідно до віку дітей, не допускати використання небезпечних або несправних предметів, контролювати поведінку вихованців.

4. Забезпечувати безпеку під час прогулянок.

Під час перебування дітей на вулиці вихователь повинен контролювати їхню кількість, територію перебування, безпечність ігрового обладнання та поведінку вихованців.

Вихід за межі території закладу має відбуватися відповідно до встановленого порядку, із належним супроводом та необхідними організаційними заходами.

5. Контролювати безпеку під час харчування та відпочинку.

Вихователь організовує приймання їжі, стежить за поведінкою дітей за столом, дотриманням правил гігієни, запобігає небезпечним ситуаціям під час харчування.

6. Дотримуватися порядку передавання дітей батькам.

Вихованці повинні передаватися батькам або іншим законним представникам відповідно до встановленого в закладі порядку. Необхідно уникати ситуацій, коли дитина залишається без належного супроводу або залишає заклад без відома відповідальних працівників.

7. Негайно реагувати на погіршення самопочуття або травмування дитини.

Вихователь повинен повідомити керівника, організувати необхідну допомогу, за потреби викликати медиків та поінформувати батьків відповідно до встановленого алгоритму.

Особливість роботи дошкільного підрозділу полягає в тому, що нагляд за дітьми повинен бути організований протягом усього часу їхнього перебування в закладі, а передавання відповідальності між працівниками — чітко врегульоване.

history-teacher.com

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050

Наприклад, під час зміни вихователів необхідно забезпечити фактичне передавання дітей іншому працівникові, а не обмежуватися формальним завершенням робочого часу одного вихователя.

6. Чергові вчителі: чи несуть вони відповідальність за безпеку учнів під час перерв?

Одне з найчастіших організаційних питань у школах — обов’язки чергових учителів.

Під час перерв учні перебувають у коридорах, на сходах, у рекреаціях, їдальні, санітарних приміщеннях та на шкільному подвір’ї. Саме в цей час нерідко виникають конфлікти, небезпечні ігри, падіння, штовханина та інші ситуації, що можуть призвести до травмування.

Водночас слід зазначити: наказ МОН № 1669 встановлює загальні обов’язки педагогів щодо безпеки здобувачів освіти, але не містить вичерпного типового переліку функцій чергового вчителя на кожному посту. Конкретні обов’язки чергових визначаються локальними документами закладу.

Тому адміністрація повинна затвердити графік чергувань і чітко визначити функції педагогічних працівників, які залучаються до цієї роботи.

Основні обов’язки чергового вчителя доцільно передбачити в локальному положенні або наказі:

1. Здійснювати нагляд за учнями на визначеній території.

Черговий учитель повинен перебувати на закріпленому за ним місці та контролювати дотримання правил безпечної поведінки учнями.

2. Запобігати небезпечній поведінці.

Необхідно своєчасно припиняти біганину сходами, штовханину, небезпечні ігри, конфлікти, спроби виходу за межі території закладу без дозволу.

3. Контролювати дотримання правил поведінки під час перерв.

Черговий педагог повинен звертати увагу на порядок у коридорах, рекреаціях, біля навчальних кабінетів та в інших визначених місцях.

4. Оперативно реагувати на конфлікти та нещасні випадки.

У разі виникнення небезпечної ситуації черговий учитель повинен припинити небезпечні дії, організувати допомогу постраждалому та повідомити адміністрацію.

5. Не залишати місце чергування без поважної причини та без організованої заміни.

Якщо черговий педагог повинен тимчасово залишити визначене місце, адміністрація має забезпечити заміну або інший належний спосіб організації нагляду.

history-teacher.com

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050

6. Інформувати адміністрацію про виявлені порушення та небезпечні обставини.

Зокрема, про несправності обладнання, конфлікти, випадки травмування, перебування сторонніх осіб та інші ситуації, що можуть загрожувати дітям.

Важливо: черговий учитель відповідає за виконання покладених на нього функцій у визначений час і на закріпленій території. Сам факт чергування не означає, що педагог автоматично відповідає за кожну подію, яка сталася в будь-якому приміщенні закладу.

Чи може адміністрація покласти чергування на будь-якого вчителя?

Організація чергування повинна враховувати трудове законодавство, режим роботи педагогічних працівників, посадові обов’язки та локальні акти закладу.

Необхідно, щоб чергування було організоване належним чином: із визначенням часу, місця, конкретних функцій та відповідальних осіб. Неприпустимо вимагати від працівника відповідальності за ділянку, на якій він фактично не може здійснювати нагляд, або за час, коли його обов’язки не визначені.

7. Що робити, якщо учень або вихованець отримав травму?

Нещасні випадки під час освітнього процесу розслідуються відповідно до наказу МОН України від 16.05.2019 № 659.

Це Положення поширюється як на заклади загальної середньої освіти, так і на заклади дошкільної освіти.

У разі травмування дитини необхідно:

1. Негайно припинити небезпечну діяльність або усунути загрозу, якщо це можливо без створення додаткового ризику.
2. Організувати надання домедичної допомоги в межах підготовки працівників.
3. За необхідності викликати екстрену медичну допомогу за номером 103 або 112.
4. Негайно повідомити керівника закладу освіти.
5. Поінформувати батьків або законних представників дитини відповідно до встановленого порядку.
6. Зберегти обстановку місця події, якщо це не загрожує життю та здоров’ю інших осіб.
7. Забезпечити оформлення документів і проведення розслідування відповідно до наказу № 659.

Особливу увагу слід звернути на те, що розслідування нещасного випадку має встановити не лише сам факт травмування, а й обставини, причини та умови, за яких

history-teacher.com

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050

він стався.

Під час розслідування з’ясовують:

- де і коли сталася подія;
- чим займалася дитина;
- хто організовував відповідний вид діяльності;
- хто здійснював нагляд;
- чи були проведені необхідні інструктажі;
- чи відповідали приміщення та обладнання вимогам безпеки;
- чи були порушені посадові обов’язки;
- чи існували організаційні недоліки, які сприяли виникненню небезпечної ситуації.

Саме тому не можна заздалегідь покладати всю провину на вчителя, вихователя або іншого працівника лише на підставі того, що нещасний випадок стався під час його робочого часу.

Водночас і сам педагог не може вважати, що проведення інструктажу автоматично звільняє його від обов’язку здійснювати належний нагляд за дітьми.

8. Чи відповідає вчитель за дитину протягом усього навчального дня?

Це питання потребує особливої уваги, оскільки в педагогічному середовищі нерідко зустрічається хибне трактування відповідальності.

Учитель не є персональним супроводжувачем кожного учня протягом усього навчального дня. Проте він зобов’язаний забезпечувати безпеку дітей під час виконання своїх професійних обов’язків і в межах організованого ним освітнього процесу.

Наприклад:

- під час уроку відповідальність за організацію безпечного заняття покладається на вчителя, який його проводить;
- під час перерви на визначеній території нагляду — на чергового педагога відповідно до графіка та його функцій;
- під час екскурсії — на працівників, які організовують і супроводжують захід відповідно до наказу та визначеного порядку;
- під час занять у спортивному залі — на педагога, який проводить заняття, з урахуванням установлених правил безпеки;
- у дошкільному підрозділі — на вихователів та інших працівників, яким відповідно до організації роботи доручено догляд і нагляд за дітьми.

При цьому відповідальність керівника за організацію безпечного середовища не

history-teacher.com

припиняється на час проведення уроку чи перерви.

Важливо також враховувати, що перебування дитини на території закладу саме по собі не означає, що конкретний педагог автоматично відповідає за всі її дії та всі можливі наслідки.

Для визначення відповідальності мають значення конкретні обставини, характер доручених обов’язків, наявність або відсутність порушень, причинний зв’язок між діями чи бездіяльністю працівника та наслідками.

9. Відповідальність батьків і закладу освіти: де проходить межа?

Безпека дитини — це спільна сфера відповідальності сім’ї та закладу освіти, але їхні обов’язки не є однаковими.

Батьки мають обов’язок піклуватися про здоров’я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток, виховувати її в дусі поваги до прав і свобод інших людей.

Заклад освіти, зі свого боку, повинен забезпечити належні умови перебування дитини, організувати безпечний освітній процес, навчати правилам безпечної поведінки та здійснювати необхідний нагляд у межах своєї діяльності.

Не можна перекладати на батьків обов’язки, які законодавство покладає на заклад освіти. Наприклад, підписана батьками згода на участь дитини в екскурсії не звільняє заклад від обов’язку організувати безпечний супровід.

Так само не можна вважати, що сам факт перебування дитини в школі або дитячому садку повністю позбавляє батьків відповідальності за її виховання та поведінку.

Ефективна система безпеки можлива лише за умови належної взаємодії всіх сторін.

10. Які документи повинні бути в закладі освіти для належної організації безпеки?

Наявність відповідних документів не повинна бути самоціллю. Вони мають забезпечувати реальну організацію безпечного освітнього середовища.

Залежно від типу закладу, його структури та особливостей діяльності доцільно мати:

1. Наказ про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності.
2. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності закладу.
3. Наказ про призначення відповідальних осіб за охорону праці та безпеку життєдіяльності.
4. Посадові інструкції працівників із визначеними обов’язками щодо безпеки.
5. Інструкції з охорони праці та безпеки життєдіяльності.

history-teacher.com

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050

6. Журнали реєстрації інструктажів у встановлених випадках.
7. Наказ про організацію чергування педагогічних працівників.
8. Графік чергування вчителів із визначенням постів та обов’язків.
9. Документи з організації цивільного захисту та дій під час надзвичайних ситуацій.
10. Документи щодо пожежної безпеки й евакуації.
11. Документи щодо організації та проведення екскурсій, прогулянок і масових заходів.
12. Документи щодо організації безпечного харчування, якщо воно здійснюється в закладі.
13. Алгоритм дій працівників у разі травмування учня або вихованця.
14. Документи щодо реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми.
15. Документи щодо огляду приміщень, обладнання, спортивних та ігрових майданчиків і усунення виявлених недоліків.

Для дошкільного підрозділу додатково необхідно врегулювати порядок приймання та передавання дітей, організацію прогулянок, зміну вихователів, догляд за вихованцями та дії працівників у разі погіршення стану здоров’я дитини.

Для закладів загальної середньої освіти особливу увагу потрібно приділити організації перерв, чергуванню, використанню спортивного обладнання, проведенню позакласних заходів і перебуванню учнів на території закладу.

11. Чи може педагог бути притягнутий до відповідальності за травмування дитини?

Так, але не автоматично.

Відповідальність працівника залежить від установлених обставин, характеру порушення, його посадових обов’язків та наслідків.

Залежно від ситуації законодавство передбачає:

- **дисциплінарну відповідальність** — за неналежне виконання трудових обов’язків;
- **матеріальну відповідальність** — за наявності встановлених законом підстав для відшкодування шкоди;
- **цивільно-правову відповідальність** — у випадках, передбачених цивільним законодавством;
- **адміністративну відповідальність** — якщо в діях працівника є склад відповідного адміністративного правопорушення;
- **кримінальну відповідальність** — за наявності складу кримінального правопорушення.

Важливо: нещасний випадок, який стався з дитиною, сам по собі не є доказом вини конкретного вчителя або вихователя.

history-teacher.com

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050

Для притягнення працівника до відповідальності потрібно встановити відповідні юридичні підстави, а в необхідних випадках — вину та причинний зв’язок між порушенням і наслідками.

Необхідно також розрізняти відповідальність керівника за організацію системи безпеки та відповідальність педагога за виконання конкретних професійних обов’язків.

Висновок. Безпека дітей — це не пошук винного, а відповідальність кожного за свою ділянку роботи

Безпека учнів і вихованців у закладі освіти не повинна будуватися на страху педагогів перед можливими покараннями. Вона має ґрунтуватися на чіткій організації роботи, розумінні власних обов’язків, взаємодії працівників та відповідальному ставленні до життя і здоров’я дітей.

Керівник закладу відповідає за створення та функціонування системи безпеки. Адміністрація організовує її реалізацію, контролює виконання визначених заходів. Учитель забезпечує безпечне проведення занять. Класний керівник організовує виховну та профілактичну роботу. Вихователь дошкільного підрозділу забезпечує належний догляд і нагляд за вихованцями. Черговий педагог контролює безпечну поведінку учнів на закріпленій території та в межах визначеного часу.

Жоден із цих обов’язків не повинен існувати лише на папері.

Не можна вимагати від учителя відповідальності за те, що не входить до його повноважень і не було належним чином організовано адміністрацією. Так само неприпустимо, щоб педагог ігнорував небезпечну ситуацію, прикриваючись тим, що це не його клас або не його урок.

Професійна відповідальність починається з усвідомлення власної ролі, дотримання встановлених правил та готовності діяти тоді, коли дитина потребує захисту.

Адже головний показник ефективності системи безпеки в закладі освіти — не кількість виданих наказів, проведених інструктажів чи заповнених журналів, а реальна здатність дорослих запобігти небезпеці, вчасно її розпізнати та захистити дитину.

Нормативно-правова база та корисні джерела

Для самостійного ознайомлення з чинними нормативними документами рекомендую використовувати офіційні джерела:

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII — статті 25, 26, 53, 54.
2. Закон України «Про дошкільну освіту» № 3788-IX — статті 19, 21, 37, 38.
3. Наказ МОН № 1669 від 26.12.2017 — Положення про організацію роботи з охорони

history-teacher.com

праці та безпеки життєдіяльності.

4. Закон України «Про охорону праці» № 2694-XII.
5. Кодекс цивільного захисту України № 5403-VI.
6. Наказ МОН № 659 від 16.05.2019 — порядок розслідування нещасних випадків із здобувачами освіти.
7. Наказ МВС № 1417 від 30.12.2014 — Правила пожежної безпеки в Україні.
8. Наказ МОЗ № 2205 від 25.09.2020 — Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти.
9. Постанова КМУ № 1513 від 19.11.2025 — порядок реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми.
10. Постанова КМУ № 305 від 24.03.2021 — норми та порядок організації харчування у закладах освіти.

Примітка. Матеріал підготовлено з урахуванням нормативно-правових актів у редакціях, чинних станом на 17 листопада 2026 року. Перед використанням положень у локальних наказах та посадових інструкціях необхідно перевіряти актуальну редакцію відповідного документа й враховувати тип закладу, його структуру та особливості організації освітнього процесу.

Матеріал має інформаційно-правовий характер і не замінює індивідуальної юридичної консультації щодо конкретного нещасного випадку.

history-teacher.com

Матеріал для особистого використання. Поширення без посилання на джерело заборонено.
history-teacher.com/?p=2050